

Povzetek mnenj in predlogov deležnikov o izhodiščih za prenovu SPRS, zbranih v okviru prvega javnega posvetovanja

Postopek prenove Strategije prostorskega razvoja Slovenije je **široko odprt za sodelovanje vseh deležnikov** – od nosilcev urejanja prostora do široke strokovne javnosti. V tem okviru je 22. maja 2015 v Ljubljani potekalo prvo od skupno petih javnih posvetovanj, ki se bodo v različnih fazah priprave nove SPRS zvrstila do konca prihodnjega leta. Dokument, ki je pred vami je le povzetek številnih prispevkov deležnikov glede izhodišč za prenovu SPRS in glede načrta vključevanja javnosti v proces prenove - to sta bili namreč osrednji temi prvega posvetovanja v maju 2015. **Več podrobnejših informacij** o celovitem načrtu posvetovanj, kot tudi podrobnejše Poročilo s prvega posvetovanja in druga gradiva v zvezi s prenovu SPRS, so na voljo na spletni strani Ministrstva za okolje in prostor¹. Majskega javnega posvetovanja se je udeležilo okoli 100 predstavnikov ministrstev, občin, strokovnih organizacij, univerze, regionalnih razvojnih agencij ter nevladnih organizacij. Svoja **mnenja in predloge so izražali v sklopu dveh razprav posvetovanja**. Poleg udeležbe v teh razpravah je bilo, predvsem za tiste, ki se posvetovanja niso udeležili, omogočeno **še dodatno posredovanje mnenj in predlogov preko spletnega vprašalnika**. Vrnjenih je bilo 49 izpolnjenih vprašalnikov. Spletni vprašalnik je zajemal ista vsebinska vprašanja, o katerih je potekala razprava na posvetovanju, tako da je vse odzive mogoče združevati v vsebinske sklope, ki so v povzetku predstavljeni v nadaljevanju tega zapisa.

I. Udeleženci so v svojih prispevkih izrazili strinjanje, da so med **izzivi, ki so pomembni za prostorski razvoj**, najpomembnejši tisti, ki so bili predstavljeni s strani strokovne skupine, ki pripravlja prenovu SPRS: zmanjševanje energetske odvisnosti Slovenije od fosilnih goriv in prehod v nizko-ogljeno družbo, nova vloga mest, večja vloga povezovanja v čezmejnem in širšem makro-regionalnem prostoru, podnebne spremembe z regionalno specifičnimi vplivi, (z nekaj manj glasovi strinjanja) pa tudi demografske spremembe (staranje prebivalstva in migracije) in globalizacija gospodarstva.

Poleg naštetih so udeleženci nanizali nekaj dodatnih izzivov, kot so: sub-urbanizacija, arhitekturna in prostorska prepoznavnost, okolje in okoljska infrastruktura, vzdržna raba naravnih virov, vzdržna raba prostora, suverenost nad ozemljem države in varnostna strategija, prometna in gospodarska povezanost, kmetijska in gospodarska samo-zadostnost, varnost in zdravje, prostorska identiteta, kulturna dediščina, povezanost SPRS s kohezijsko politiko in boljši bivalni pogoji. Med izzivi upravljanja s prostorom so bili izpostavljeni: pretekle napake na poplavnih območjih, potreba po jasni zakonodaji, kakovostnem urejanju prostora in prostorskem načrtovanju v širšem čezmejnem prostoru, sedanja nekoherentnost sektorskih politik, kolizija sektorskih politik in neizvajanje prostorske zakonodaje.

II. Glede **povezanosti razvojnih in prostorskih vsebin** so bili udeleženci enotnega mnenja, da sta razvojno in prostorsko načrtovanje tesno povezana in soodvisna. Utemeljitev pa so se razlikovale. Na eni strani so bila izražena mnenja, da bi morala biti SPRS »nad-sektorski« dokument, ki bi določal tudi

1

nekatero strateške usmeritve in ustvarjal pogoje za celovit razvoj. Po mnenju teh udeležencev naj bi bil sprejemljiv le takšen razvoj, ki sledi ciljem strategije prostorskega razvoja. Na drugi strani so bile podane pobude, naj prostorsko načrtovanje sledi razvojnim potrebam območja (regije, države, lokalne skupnost), vendar ob ustreznih usmeritvah glede vplivov na okolje in trajnostne rabe prostora.

Po mnenju večine udeležencev prostorske možnosti pravzaprav določajo možnost razvoja. Zato mora razvoj upoštevati prostorske vsebine (kot so demografske razmere, naravni pogoji, prometna lega, infrastruktura, itd.), saj le-te pomenijo podporo razvoju, razvoj pa se udejanja v prostoru. Prostorsko načrtovanje je dolgoročno iskanje ravnovesja med razvojem in ohranjanjem / varovanjem. Prevelika želja po dobičku pa pogosto ogroža to ravnovesje na račun degradacije prostora. Potrebna je boljša medsebojna usklajenost sektorskih politik, ki naj zasledujejo enake makroekonomske, družbene in okoljske cilje v skupnem prostoru, ter jasno dogovorjene prioritete. Te morajo postati zavezujoče tako za politike, kot za nosilce urejanja prostora in za vse ostale **relevantne akterje**.

III. Razvojni dokumenti države (npr. Strategija razvoja Slovenije, Strategija pametne specializacije,...) bi morali po mnenju udeležencev obvezno **vkjučevati prostorske vidike**, saj večinoma zahtevajo prostorske intervencije. Med takimi prostorskimi vidiki so npr: arhitekturna krajina, lokalne posebnosti, varnostni vidik, umeščanje dejavnosti v prostor, veliki infrastrukturni projekti, pozicioniranje območij v evropskem kontekstu, zaščita pred poplavami, itd. SPRS bi morala biti izhodišče oz. strokovna podlaga za ostale strategije, saj opredeljuje prostorske zmožnosti oz. zmogljivosti posameznih območij države. Razvojni dokumenti pa bi morali upoštevati naravne in druge danosti v prostoru kot izhodišče za načrtovanje razvoja. Potrebne so tudi povezave strateških ciljev različnih dokumentov (npr. za ekonomski razvoj in prostorsko celovitost), kot tudi presoja vplivov dokumentov na prostor. Zavedanje, da je prostor omejen vir, je treba širiti tudi skozi politike. Strategija razvoja Slovenije mora temeljiti na SPRS, obe pa morata upoštevati okoljevarstvene vidike.

Med predlogi so bili tudi, naj se najprej izdela Strategija razvoja Slovenije in šele nato SPRS, ki ji je treba dodati še Državni strateški prostorski načrt. Ko so vzpostavljeni okviri za razvoj, namreč le-ti ključno vplivajo na načrtovanje prostorskega razvoja.

IV. Udeleženci podpirajo predlog, da SPRS podrobneje **obravnava specifične vsebine ali območja**: največ jih podpira podrobnejšo obravnavo po funkcionalnih območjih (npr. funkcionalna urbana in ruralna območja). Predlogi takih območij so: obmestja večjih mest, medobčinske gospodarske cone, morje z obalo, porečja ali primerljive naravno zaokrožene enote, obmejna območja, zaokrožena turistična območja in infrastrukturni koridorji. Sledita podrobnejša obravnava po specifičnih vsebinah (npr. območja za rabo obnovljivih virov energije s podrobnejšimi usmeritvami, območja za razvoj gospodarstva, izobraževanja, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, trajnostna mobilnost v okviru funkcionalnih območij, degradirana območja, ...) in podrobnejša obravnava po teritorialnih oz. administrativno določenih območjih (npr. po regijah, mestnih občinah, občinah). Nekaj udeležencev je mnenja, da so vsebine in področja ustrezno zastavljeni že v aktualni SPRS - po posameznih prostorskih sistemih (poselitev, infrastruktura in krajina). Izraženo pa je bilo tudi mnenje, da podrobnejše obravnave niso smiselne, ker še dodatno zaostrejuje meje posameznih območij ali specifičnih rab posameznih dejavnosti, s tem pa ovirajo

pestro oblikovanje možnosti za ustvarjalno in celovito načrtovanje pogojev življenja ki izhajajo iz potreb ljudi.

V. Ključnega pomena za dobro izvajanje strategije so po mnenju udeležencev naslednji dejavniki: »sinhroniziranost« SPRS in strategije gospodarskega razvoja Slovenije, sama izvedljivost prenovljene SPRS (osnovana na analizi izvajanja veljavne SPRS), navezava na konkretne akte in uskladitev zakonodaje, nadgradnja SPRS s Strateškim državnim prostorskim načrtom, večji poudarek pri izdelavi podrobnih prostorskih načrtov, oblikovanje konkretnih ukrepov različnih sektorjev, medsektorsko in medinstitucionalno usklajevanje ter upoštevanje dogovorjenega, dogovor o izvajanju SPRS med državo, regijami in občinami, zagotovitev finančne podpore, strokovnih kadrov in drugih virov za izpeljavo akcijskega načrta, aktivnejša vloga MOP, sprotno spremljanje, nadzor in tudi sankcioniranje, pa ustrezna kadrovska zmogljivost na lokalni ravni, Lokalne skupnosti bi se morale bolj aktivirati pri prepoznavanju svojih konkurenčnih prednosti, po drugi strani pa imeti večjo vlogo pri odločanju o rabi prostora, saj tega tudi najboljše poznajo.

VI. Med ostalimi vidiki, ki bi jih bilo treba upoštevati v začetni fazi prenove SPRS, so po mnenju udeležencev zagotovitev medresorskega usklajevanja, pritegnitev strokovnjakov z različnih področij - predvsem arhitektov in urbanistov, zagotovitev celovitosti SPRS, ohranitev kakovostnih segmentov veljavne SPRS, ki je dober dokument, izvedba ocene pomembnosti posameznih zavarovanih območij in režimov poseganja, vplivanje na miselnost občanov (skozi strategijo) in na spreminjanje njihovih ne-trajnostnih navad, aktivno vključevanje regij v pripravo in izvedbo SPRS, večje upoštevanje okoljevarstvenih vsebin in kulturne dediščine, proučitev prostorskih dokumentov sosednjih regij, izvedba še nekoliko širše ex-ante, celo ex-durante evalvacije, ki ne zajemata le okoljskih vidikov kot celovita presoja vplivov na okolje. Okrepiti bi bilo treba tudi raziskovanje odprtih vprašanj v zvezi s prostorskim razvojem in urejanjem prostora, ki je v zadnjem desetletju zamrlo.

VII. Procesni načrt vključevanja javnosti je bil med veliko večino udeležencev posvetovanja dobro sprejet, izraženo pa je bilo tudi mnenje, da vključevanje laične javnosti povzroči zavlačevanja in zastoje v postopkih ter da se skozi »sodelovanje« javnosti vedno uveljavljajo parcialni interesi določenega kroga ljudi. Med predlogi izboljšav procesnega načrta vključevanja javnosti so: bolj jasna opredelitev vloge in načina vključevanja občin ter RRA-jev, večja vloga lokalnih skupnosti in aktivnejše vključevanje univerze ter mladih. Informacije naj bodo dostopne na internetu in preko socialnih omrežij, vse zainteresirane pa naj se osebno obvešča o postopku priprave. Predstavitve na dogodkih naj bodo kratke in jasne. Izraženo je bilo tudi mnenje, da v procesnem načrtu ni zagotovljeno zadostno sodelovanje varstvenih nosilcev urejanja prostora, in da ni dovolj jasno, kateri deležniki bodo vključeni in na kakšen način. Prav tako je treba določiti, kakšna je vloga načrtovanih fokusnih skupin (kako bodo delovale, kdo bo vanje vključen, koliko jih bo, kaj bo njihov fokus in kako se bo njihov prispevek razlikoval od prispevka deležnikov na drugih posvetovanjih).

VIII. Glede informiranja o postopku prenove SPRS so udeleženci mnenja, da je zainteresirana strokovna javnost načeloma dobro vključena, medtem ko je splošna javnost premalo seznanjena ker informacije še preslabo krožijo. Objave na spletni strani po mnenju večjega dela udeležencev niso dovolj in predlagajo izdelavo bolj delujočega sistema informiranja: regijske okrogle mize, več informiranja do ravni lokalnih skupnosti, aktivacijo lokalnih skupnosti, da sistem vzamejo za svoj in ga dalje promovirajo v svojem lokalnem okolju, itd.

Deležniki pričakujejo tudi lažjo dostopnost do spletnih informacij (v obliki samostojne spletne strani ali vsaj zavihka), sistem informiranja pa naj se dopolni z družbenimi omrežji, regionalnim strukturiranim dialogom in »odprto platformo« na MOP (e-mail, blog, spletni portal). Predlagajo tudi številnejša sporočila za javnost in predstavitve doprinosa sodelovanja javnosti v medijih, v obliki povzetkov. Javna posvetovanja za širok krog deležnikov naj se izvedejo v vsakem od večjih regionalnih središč.

IX. Med vsebinami, ki bi jih bilo treba po mnenju deležnikov **še posebej obravnavati s predstavniki zainteresirane javnosti** so: razlogi za dolgoletno nerazrešenost nekaterih akutnih, regionalno- ali lokalno specifičnih prostorskih problemov, vsebine, ki so pomembne za razvoj občin in regij, vloga stroke pri izvajanju strategije in upravni postopki vezani na prostor (jasneje določena prostorska zakonodaja), sistemska vprašanja, pa tudi sektorsko relevantne teme. Med predlogi so tudi nekatere specifične vsebine, kot npr. bodoči razvoj prostora po regijah in arhitekturna prepoznavnost regije, vpetost Slovenije v čezmejni in evropski prostor, razvoj preskrbe električne energije iz obnovljivih virov, trajnostni razvoj vodnega in obvodnega prostora, odnos do kulturne dediščine, načrtovanje celovitih prenov naselij in zavarovanih območij in vključitev javnosti v ex-ante evalvacijo osnutka SPRS.

X. Med drugimi predlogi so deležniki navedli še: naj se ustanovi delovna skupina za prostorsko in arhitekturno strategijo, naj sektorji na osnovi analiz učinkov obstoječe SPRS pripravijo in predhodno posredujejo vsebine, ki naj bodo opredeljene v SPRS, usklajevanje pa naj se izvaja v nadaljnjih fazah. Nadzirati je treba odnos med SPRS, Državnim strateškim prostorskim načrtom in občinskimi dolgoročnimi ter izvedbenimi prostorskimi rešitvami. Nujna sta tudi izdelava in sprejetje Državnega strateškega prostorskega načrta z okoljskim poročilom (vključno z javno obravnavo), sicer bo strategija le črka na papirju, ki jo občine uporabijo vsaka po svoje, ali pa sploh ne. Številni deležniki so izrazili tudi pripravljenost za sodelovanje pri organizaciji prihodnjih posvetovanj.

Namesto zaključka navajamo še nekaj poudarkov udeležencev kot »popotnice« prenovi SPRS: Pripravljavci in moderatorji SPRS naj si prizadevajo, da bi Strategija že v fazi nastajanja postala predmet zanimanja prebivalcev. Ne na ravni zagotavljanja vsakršnih osebnih in družbenih interesov ampak jasno in živo predstavljenih konkretnih splošnočloveških ciljev ter vrednot. Zgrajena na kritičnem ovrednotenju dosedanjega dogajanja v prostoru, bi ob preseganju interesov, ki niso v prid prostoru, morala biti učinkovito in razumljivo predstavljena kot osnova za kvaliteto življenja, svobodnega duhovnega ter kulturnega napredka ljudi v Sloveniji. Nova SPRS bi morala biti fleksibilna za spremembe in zavezujoča – z merljivimi cilji, jasno določenimi roki uresničevanja ter določitvijo odgovornih organizacij za njihovo uresničitev. Sprejeta bi morala biti dolgoročna zaveza in odgovornost, da se strategije (1.) držimo, da (2.) sproti in kontinuirano ocenjujemo uspešnost družbenega delovanja v luči postavljenih ciljev in kriterijev strategije, da (3.) preverjamo njeno ustreznost v odnosu do prostora in ljudi ter da (4.) so o vsem tem prebivalci sproti obveščani.